

(Kauko-Itä) läpi koko kirjan.

Hietala käyttää kirjassaan alaviitejärjestelmää, jossa jokaisen luvun lopussa on sitä koskevat viitteet. Järjestelmä on lukijan kannalta ongelmallinen, koska lähdeluetteloa ei ole. Siis löytääkseen jonkin teoksen nimen on lukijan löydettävä viite, jossa kyseinen teos esiintyi ensimmäisen kerran. Perusteellinen lähdeluettelo olisi palvellut "aloittelevaa elokuvateorian opiskelijaa tai harrastajaa" paremmin kuin käytetty viittaussjärjestelmä.

Katja Valaskivi

Rönsyilevä paketti journalismin tutkimusta

SANA, Elina (toim.). Tieto-opista mediapeliin. Journalismin tutkimuksen näkökulmia. WSOY, Juva 1995. 200 s.

Tieto-opista mediapeliin pohjautuu 1993 Yleisradion Radio- ja TV-instituutissa Ylen ja MTV:n toimittajille järjestettyyn luentosarjaan, jossa esitelmöivät kirjan artikkelien tekijät *Pertti Ahonen* (Semi-oottinen näkökulma audiovisuaalisuuteen), *Pertti Hemánus* (Opettaako journalistia Siperia vai tieto-oppi?), *Ullamaija Kivikuru* (Journalismien tutkimus), *Ilkka Niiniluoto* (Todellisuus — onko sitä?), *Kaarle Nordenstreng* (Median tehtävät yhteiskunnassa), *Robert G. Picard* (Talous ja audiovisuaaliset tiedotusvälineet), *Veikko Pietilä* (Tiedotusopin kehitys ja tila), *Martti Soramäki* (Viestintäpolitiikka) ja *Pertti Tiihonen* (Tutkimussuuntia ja -menetelmiä yleisö- ja vastaanottotutkimuksessa). Siis varsin kätevä tapa iskeä

kaksi kärpästä yhdellä iskulla ja koostaa esitelmät kirjan muodossa myös luentosarjan ulkopuoliselle yleisölle.

Kirjan toimittaja Elina Sana perusteli esitelmien saattamista kirjan muotoon sillä, etteivät journalistit kiireisessä toimitustyössään ehdi (vai olisiko kysymys sittenkin osaamisesta — HK) pohtia työnsä itsestäänselvyksiä, jotka otetaan "annettuina". Voidaan siis sanoa, että journalistit tekevät työtään laput silmillään. Jos uutiset ja muut jutut eri välineissä toistavat aihevalinnoissaan ja käsitteilytavoissaan toisiaan, johtuu se varmaankin tällaisesta yhteisestä muotista.

Niiniluoto toteaa artikkelinsa alussa, että "perustavaa laatua olevilla filosofisilla opeilla on erittäin merkittäviä seurauksia journalismin käytännön työn kannalta". Se, että journalistit todella alkaisivat tarkemmin filosofisesta näkökulmasta miettiä, miten he itse asiassa tekevät jokapäivästä työtään tuskin on mahdollista ainakaan valtavirtajournalismissa, jota säätelevät markkinatalouden tehokkuusvaatimukset, so. mahdollisimman paljon mahdollisimman vähällä vaivalla.

On kuitenkin vaikea äkkiseltään arvioida, missä määrin *Tieto-opista mediapeliin* kuluu journalistien käsissä. Kysymyksessä ovat nimittäin aihealueisiinsa perehtyneiden kirjoittajien tieteelliset pohdinnat, jotka saattavat paikka paikoin vaikuttaa vaikeaselkoisilta ja etäisiltä, vaikka kirjoittajat tuntuvatkin selvästi pyrkineen esityksissään selkeyteen. Joka tapauksessa journalismin tutkimukseen liittyvää suomalaista kirjallisuutta on — muun muassa tieteenalan nuoruudesta ja suhteellisen vähäisestä tutkimuksesta johtuen — ilmestynyt niin vähän, että jokainen uusi teos on aina tervetullut joukkoon.

Tällaisten kokoomateosten vaarana kuitenkin on, että artikkelien kirjoittajat toimivat liian itsenäisesti eikä kokonaisuudesta synny riittävän kiinteää.

Tieto-opista mediapeliin -kirjassa pitäisi olla kysymys journalismin tutkimuksesta, mutta kaikki artikkelit eivät journalismia käsittele, vaan kirjan sisältö laajenee

selvästi joukkoviestinnän ja edelleen tätä laajemman viestinnän kysymyksiin. Tällainen raja-aidoista vähemmän välittävä kokonaisuus antaa viestinnän tutkimuksen nykytilasta tietenkin laajemman kokonaiskuvan, mutta samalla menetetään sitä journalismin tutkimuksen laajempaa ja syvällisempää pohdiskelua, jota ainakin itse jäin tästä kirjasta kaipaamaan.

Journalismien tutkimuskirjallisuuden paha puute saattaa olla heijastusta myös journalismin vähäisyydestä mediassa. Kivikuru arvioikin omassa artikkelissaan, että "puhdasta" journalismia on joukkoviestinnän sisällöistä ehkä vain 10-15 prosenttia, vaikka journalismi on joukkoviestinnän lippulaiva, jonka perusteella ala on asemansa ja useimmat etunsa saanut. Journalismia pidetään hänen mukaansa teollistuneissa yhteiskunnissa yleensä demokratian vahtikoirana ja kansalaisyhteiskunnan kasvualueena. Aihealueiden rönsyilyn ohella teoksen kiinteyttä häiritsevät jossain määrin myös kirjoittajien tyylierot. Nämä ilmeisestikin johtuvat siitä, että artikkelit pohjautuvat luontoihin, jotka taas ovat aina esittäjänä näköisiä. Esimerkiksi siinä missä *Hermanus* keskustelunomaisesti pohtii journalismin totuusarvoja, kysyy asioita itseltään ääneen, naulaa väliin teesejään ja värittää puhettaan kaskuilla, *Soramäen* käsitteilytapa viestintäpolitiikan kirjoituksessaan muistuttaa enemmänkin komiteanmietintöä tai Euroopan Unionin direktiivitekstejä. Artikkelien muodolliset erot eivät tietenkään tarkoita sisällöllisiä puutteita. Elina Sanan saatesanojen mukaan idea luentojen julkaisemista kirjana syntyi niiden pitämisen jälkeen. Vastaavanaisten kirjakoosteiden varalta olisikin syytä miettiä, missä määrin erityylisten luennoitsijoiden pitämien esitelmien muotopuolta voitaisiin yhdenmuikaistaa jo ennen luentojen esittämistä niin, että jälkeempäin julkaistavat tekstit istuisivat myös kirjana.

Heikki Kuutti